

methodology in research of process of the phenomenon of social evolution allows to outline a new social strategy and reference points, and to determine tendencies and prospects of social development.

Key words: *methodology, social systems, paradigm, social knowledge, interdisciplinary strategies.*

УДК 316:303.094.5

М. В. Сачок

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ ВИВЧЕННЯ ЕВАЛЮАЦІЇ В СИСТЕМІ СОЦІОЛОГІЧНОГО ЗНАННЯ

Стаття присвячена огляду основних підходів до евалюації. Зроблено спробу виокремити соціологічну складову евалюації та віднайти відповідне її визначення.

Ключові слова: *евалюація, оцінка, оцінювання, аудит, якість, інституціоналізм, неоінституціоналізм, кваліметрія.*

За своєю природою евалюація – багатогранне явище. Зародившись ще у Стародавньому Єгипті до н.е. та прийнявши сучасну форму у 1980-х, воно досі хвилює наукове товариство, в рамках якої парадигми його розглядати та якою є його методологічна база. Досі тривають дискусії в рамках якої парадигми розглядати явище евалюації.

Для того, щоб зрозуміти значущість евалюації для соціології, слід окреслити її можливості для інших наук. Ми вважаємо за необхідне прояснити значення цього явища, розглянувши його поле у порівнянні з іншими суміжними науками.

Нижче пропонуємо розглянути явище евалюації з точки зору виробничо-управлінського, кваліметричного, інституційного та неоінституційного підходів, оскільки, як нам здається, саме ці підходи найкраще розкривають його суть.

Виникнення досліджень з оцінки якості програм, а саме - освітніх програм, пов'язане з періодами реформ учбових програм у середніх та вищих учбових закладах. Методологія оцінювання розроблялася Р.В. Тайлером, М. Скрівеном, Е.А. Сухманом. У роботах Д. Осборна, Т. Геблера підкреслюється важливість вимірювання результатів діяльності

для органів влади [11]. Нижче пропонуємо розглянути явище евалюації з точки зору виробничо-управлінського, кваліметричного, інституційного та неінституційного підходів, оскільки, як ми вважаємо, саме ці підходи найкраще розкривають його суть.

Підвищення якості освіти завжди хвилювало фахівців з евалюації. Власне, перші евалюаційні дослідження були пов'язані саме з удосконаленням системи освіти. Варто звернутися до досліджень з проблем якості освіти, оскільки ця сфера дослідження якості досить розвинута і може бути корисною при дослідженні якості як взагалі, так і якості соціальних програм. Отже, специфіка соціологічного аналізу освіти представлена в роботах класиків соціологічної науки XIX - XX вв. – О. Конта, Г. Спенсера, К. Маркса, М. Вебера, Е. Дюркгейма, К. Мангейма, Т. Парсонса, П. Бурдьє, Р. Будона, Дж. Белентайна, Дж. Коулмена, Л. Уорда, Д. Дьюї, Ф. Кумбса, У. Сьюелла, Д. Фітермана, Дж.Г. Міда, Н. Смелзера, Н. Лумана та ін.

П. Бурдьє у своїх роботах вказував на зв'язок соціальної диференціації суспільства і освіти. Об'єктом аналізу П.А. Сорокіна була освіта у якості фактора соціальної диференціації і соціальної мобільності у суспільстві. П. Бергер и Т. Лукман виділяють значущий фактор, що впливає на уявлення про якість освіти, а саме, характер освіти. Таким чином, в основу соціологічної інтерпретації поняття «якість освіти» лягає знання, що наділене певною специфікою і відповідний йому спосіб життя [18].

Аналіз проблем оцінки якості освіти базується на загальнотеоретичних уявленнях про якість. В рамках виробничо-управлінського підходу, на основі загального управління якістю (TQM - Total Quality Management) і стандартів ISO (International Organization for Standardization), проводяться дослідження з моделювання систем управління якістю (Ю.П. Адлер, В. Балабін, Г. Воробйов, Є.Б. Гаффорова, А.І. Кравченко, В.Б. Протасьєв, Д. Ріттер, О.М. Савіна, Е. Спірідонов, М. Фролов, В.Шильдіна), де якість освіти розглядається як продукція, що могла б задовольнити споживачів.

Аудит як інструмент визначення адекватності управлінського контролю також можна розглядати з позиції виробничо-управлінської парадигми. Звертаючись до надбань соціального аудиту, зазначаємо, що у ряді європейських країн під соціальним аудитом розуміється перш за все аудит в трудовій сфері. Так, на думку Р. Ватьє, ініціатора соціального

аудиту у Франції і президента міжнародного Інституту соціального аудиту, соціальний аудит - це інструмент керівництва, управління і способу спостереження, який, за аналогією з фінансовою або бухгалтерською ревізією, дає можливість оцінити здатність підприємства або організації управляти соціальними проблемами, що викликані його професійною діяльністю.

Розгляд сутнісних характеристик соціального аудиту доцільно почати з огляду родового поняття «аудит» та його елементів. Для всіх видів аудиту (трудоного, управлінського, кадрового, фінансового тощо) загальним є розуміння його як системної форми здійснення діагностичного дослідження. Даний вид дослідження дозволяє зробити висновок про ступінь ефективності діяльності організації і про засоби її вдосконалення.

Питання кваліметрії як науки про вимір якості представлене у роботах О.В. Гличева, Д. Райхмана, соціальної кваліметрії - О.І Субетто, педагогічний підхід до оцінки якості освіти – педагогічна кваліметрія – розвивається у роботах Б.С. Гершунського, В.О. Болотової, Н.Ф. Ефремової, Е.М. Короткова, В.І. Звонникової, М.Б. Челишкової та ін.

Для виявлення специфіки інституційного підходу методологічно значущими виявилися роботи, в яких виділяються різні підходи до питання ролі та місця освіти у соціальній структурі суспільства: структурно-функціональний (Е. Дюркгейм, Т. Парсонс, Р. Мертон, К. Девіс, М. Мур, Я. Блау, І. Валерстайн), неофункціональний (Н. Луман, М. Арчер, Дж. Александер, П. Коломі), технократичний (Т. Веблен, Г. Скотт, П. Дракер), конфліктологічний (С. Боулз, Р. Коллінз, Л. Козер, К. Боулдінг, Ф. Пінкус), структуралізм (Б. Бернстайн, Ш.Б. Хіф, П. Бурдьє). Також значущим виявився блок робіт, присвячених аналізу соціальних інститутів: Т.І. Заславскої, В.В. Ільїна, О.І. Шкаратана.

Методологія інституційного підходу до оцінки якості освіти базується на аналізі феномену корпоративізму (як механізму узгодження інтересів), представленого в політології, політичній соціології, в теорії «груп інтересів»: У. Алеман, А. Бентлі, А. Косон, Р. Міллс, Ф. Шміттер, Р.Г. Хайнце, а також М.В. Іванчук, А.Б. Максимова, С.П. Перегудова, А.П. Сюткіна, Н.Г. Чевтаєва.

Соціологічний аналіз проблеми інституціоналізації евалюації соціальних програм та проектів з позицій інституційного та неінституційного підходів дозволяє акцентувати увагу на взаємодії, спряженості інтересів усіх учасників процесу оцінювання, виконанні соціальних контрактів та санкцій; у разі їх невиконання – пошуку організаційних процедур узгодження цих інтересів. Цим пояснюється вибір об'єкта, предмета, мети і завдань нашого дослідження.

Аналізуючи результати наукових досліджень з евалюації та її історії, ми зіткнулися з проблемою коректного перекладу і вживання цього терміну. В посібниках російських авторів, а також в перекладених українських і російських джерелах, “евалюація” подається як “оцінювання” і “оцінка”. Між тим існує різниця у вживанні цих термінів (дана проблема буде більш розглянута нижче). Так само існує різниця у вживанні цього поняття із суміжними, наприклад, з “моніторингом”. Моніторинг за визначенням своїм може входити у поняття “евалюації” як її складовий елемент.

Згідно думки вчених [22, 861], не існує загально прийнятої дефініції, яка б розкривала поняття евалюаційного дослідження. У найвужчому смислі евалюаційне дослідження – це застосування наукових методів для вимірювання проведення і результатів програм, які слугують для прийняття рішень. Більш поширене визначення наступне: «Евалюаційне дослідження – це систематичне застосування процедур соціального дослідження для оцінки концептуалізації, дизайну, виконання і застосування програм соціальної інтервенції» [22, 861]. Більш широким є визначення американського дослідника Скрівена [23], який вважає, що евалюація – це процес встановлення заслуги, достоїнства і цінності речей.

Щодо інституціоналізації оцінювання як практичної діяльності, так і дисципліни в Україні, то поки що воно існує не у вигляді систематичного збору інформації про діяльність у рамках програми, а у вигляді її окремих складових – моніторингу, аудиту, тестування. Про це свідчать законопроекти України та дослідження з питань ефективності соціального та державного управління [10-14].

Доведена ефективність застосування евалюації у західних країнах та в РФ, вимагає від нас перегляду, аналізу ролі оцінки у світі та можливого подальшого впровадження в Україні.

Нагадаємо, що евалюацію поділяють на два основні види – формативну та сумативну (підсумкову). Перша спрямована на зміцнення або покращення оцінюваного об'єкта шляхом ретельної перевірки кроків виконання проекту (якість виконання програми, оцінка організаційного контексту, персоналу, процедур, матеріалів тощо). Сумативна ж розглядає не процес, а наслідки реалізації проекту шляхом підсумування тих елементів, які мають місце після проведення програми. Завданням сумативної оцінки є виявлення впливу причинних факторів, а також витрат на об'єкт [20, 70].

Згідно стандартів евалюації Німецького евалюаційного товариства, існує чотири основні фундаментальні якості евалюацій: корисність, виконуваність, коректність, точність. Стандарти корисності мають забезпечувати направленість евалюації на чітко визначені наміри; виконуваність означає забезпечення реалістичного, добре продуманого планування і проведення евалюації; стандарти коректності стоять на заставі поважного і чесного відношення до учасників евалюації; точність евалюацій повинна забезпечувати збір і передачу достовірної інформації і достовірних результатів відносно даного предмета і задач [24].

Слід зазначити, що у ряді західних країн евалюація виділяється як окрема соціально-політична дисципліна. Європейські країни, США, Канада пропонують вивчення евалюації на магістерському рівні та на рівні Ph.D. [3, 172-183]. Таку методологічну близькість евалюації до соціології можна пояснити, по-перше, тим, що її проведення не обходиться без застосування соціологічних методів: «Професійні масштаби повинні визначатися науковими критеріями кількісного та якісного соціального дослідження» [24]. Дослідження звітів, представлених різними евалюаційними компаніями, показує, що найбільш популярними методами при проведенні евалюацій є інтерв'ю, анкетування та фокус-групи. По-друге, евалюація є саме соціальним процесом і соціальною дією, соціальною інтеракцією [21, 59]. Підхід Л. Корпоровіча, Х. Сімонс, Р. Стейка, Е. Губи та І. Лінкольн є суто соціологічним, оскільки розглядає евалюаційний процес (evaluation intervention) у контексті соціального життя, що є на момент евалюації. Даний підхід акцентує увагу не тільки на соціальному, економічному, політичному контексті, а й на ефекті, який спричинює евалюаційний процес у соціумі.

Отже, з цього короткого огляду видно, що евалюація не зводиться лише до контролю над процесом, а являє собою комплексний підхід, що включає у себе функції аудиту, моніторингу, розслідування, критичного огляду тощо.

Підкреслимо, що мета евалюації – це підвищення ефективності програми/проекту; головна її місія – розвиток (development)» [21, 59].

Говорячи про оцінку, оцінювання, стикаємося з поняттям якості, оскільки в оцінці закладені такі індикатори як «якість», «вимірювання», «ефективність». Проте евалюація не зводиться лише до виміру якості. Total Quality Management (TQM), до якого часто прирівнюють евалюації, представляє собою загальне управління якістю, іншими словами, загальний організаційний метод безперервного підвищення якості всіх організаційних процесів [19]. Головна ідея менеджменту полягає у тому, що компанія повинна працювати не тільки над якістю продукції, але і над якістю організації роботи в компанії, включно над роботою персоналу. TQM наполягає на постійному удосконаленні таких 3-х елементів: 1) якість продукції; 2) якість організації процесів; 3) рівень кваліфікації персоналу. Якість характеризують наступні категорії: 1) ступінь реалізації вимог клієнтів; 2) зростання фінансових показників компанії; 3) підвищення задоволеності працівників компанії своєю роботою.

Не дивлячись на суміжність евалюації та TQM, перша суттєво відрізняється: «Евалюація не повинна... прирівнюватися до популярного... TQM..., “вимірювання якістю”» [4, 83].

За словами провідного польського дослідника з проблем евалюації, Л. Корпоровіча, евалюація – це визначення цінності конкретної діяльності або об'єкта на підставі прийнятої методики і критерієм, в результаті усупільненого процесу, ціллю якого є пізнання, зрозуміння і розвиток [4, 81]. тут дослідник наголошує на тому, що евалюація перебуває в сфері досліджень якості, проте вона не повинна зводитись лише до цього [4, 84]. Л. Корпоровіч підкреслює, що «повністю допустимою і вагомою ціллю евалюації не повинно бути ані «вимірювання», ані «дослідження»» [4, 84]. Це вказує на те, що евалюація не зводиться лише до вимірювальних процедур. Навпаки - це усестороннє «намагання зрозуміти або пояснити» досліджувану реальність, що подібне до кейс-стаді. Проте евалюація відмінна від нього за метою, оскільки її головна задача – супроводжувати

проект, беручи до уваги його контекст та різноманітні аспекти. Задачею евалюації може бути також «розкриття та зрозуміння оцінюваної дійсності» [4, 84].

В останні десятиліття спостерігається зростання інтересу до інституціональних досліджень. З одного боку, це пов'язано зі спробою подолати обмеженість ряду передумов, характерних для ортодоксальної економічної теорії (economics) (аксіоми повної раціональності, абсолютної інформованості, досконалої конкуренції, встановлення рівноваги лише за допомогою цінового механізму тощо), і розглянути сучасні економічні, соціальні та політичні процеси комплексно та всебічно; з іншого боку - зі спробою проаналізувати явища, які виникли в епоху НТР та застосування до яких традиційних методів дослідження не дає бажаного результату.

Єдина класифікація інституційних теорій до цих пір так і не склалася. Зберігається дуалізм старого інституціоналізму і неоінституційних теорій. Обидва напрямки сучасного інституціоналізму сформувалися або на основі неокласичної теорії, або під істотним її впливом. Так, неоінституціоналізм розвивався, розширюючи напрямок економічної науки, що одержало назву економічного імперіалізму.

Даний підхід ставить під сумнів традиційні методи розв'язання соціально-політичних проблем. Таким чином, евалюація, з її комплексністю методів дуже підходить на роль арбітра у системі інститутів.

Далі, одним із ключових понять у неоінституціоналізмі є поняття контракту. Згідно неоінституціоналізму, що увібрав у себе здобутки соціології, економіки, права, «будь-які відносини між людьми ...розглядаються крізь призму взаємовигідного обміну; такий підхід називають контрактною (договірною) парадигмою» [7, 24].

Важливою особливістю цієї теорії є те, що вона аналізує політичні події за допомогою методів мікроекономіки.

Інститут евалюації, на нашу думку, складався хаотичним чином. Тобто, повторювані раз за разом дії, що мали на меті підвищення якості якогось проекту або програми, згодом висували вимоги до професіоналізму, санкцій, культури і т.д. Наприклад, перші професійні стандарти були опубліковані лише приблизно через півстоліття евалюаційної практики.

У центрі уваги неоінституційної теорії є «правила гри», невиконання яких призведе до санкцій. Таким чином, у державі ніби заключається контракт на виконання визначених правил (наприклад, детальний звіт за використання коштів, виділених для державного проекту). Таким чином, економіка і політика у теорії суспільного вибору виступають як взаємні передумови, а новий політико-економічний підхід розглядає як економічні основи поведінки у політичному процесі, так і політичні методи регулювання економіки. Саме на цьому робить неабиякий акцент інститут евалюації. Завдяки своїй пильності та ролі ревізора евалюація підводить політиків до врегулювання економічних відносин.

З точки зору неоінституційного підходу, держава може породжувати неефективні інститути. Завдяки цим інститутам вона може привласнювати значну частину доходів суспільства, тобто залишати громадськість та своїх громадян без значної частини блага прибутку. В результаті цього з'являються групи з особливими інтересами, які можуть відстоювати свої права, змінюючи правила політично гри.

Ставити під сумнів надійність механізму прийняття політичних рішень почали ставити у 1950-60-ті рр. представники теорії суспільного вибору (Дж. Бьюкенен, Г. Таллок, М. Олсон, Д. Мюллер, Р. Толлісон, У. Нісканен). Вони піддавали критиці кейнсіанців, поставили під сумнів ефективність державного регулювання економіки. Неоінституціоналісти зробили об'єктом свого аналізу не вплив кредитно-грошових заходів на економіку, а сам процес прийняття урядових рішень.

Все вищезгадане доводить нам, що роль евалюації розкриває себе саме в неоінституційному підході. Оскільки впливати на прийняття урядових рішень – її місія.

Основною передумовою погляду на неефективність уряду неоінституціоналісти вбачають у егоїстичності цілей політиків. Тобто раціональні політики підтримують передусім ті програми, які сприяють росту їх престижу і підвищують шанси перемоги на виборах. Таким чином неоінституціоналісти висвітили принцип індивідуалізму, розповсюджуючи його не тільки на комерційну сферу, а й на державу.

Теорія суспільного вибору та концепція конституційної економіки, що розглядається в її рамках, направлені на вдосконалення ринкового господарства шляхом непрямого втручання держави в економіку,

впливаючи на інституційну структуру суспільства. Це конститує засади евалюації.

Дані теорії орієнтовані на людину, її соціальний захист, свободу, відкривають шлях до вільного, економічно ефективного суспільству, що постійно розвивається. Спостерігаємо згадку про *sustainable development* та *developmental state*, які пропонує нам евалюація. Основними характеристиками *Developmental State* є зростання національної економіки та діалог між державотворцями та громадськістю. Евалюація як інструмент супроводу державних проектів дає можливість побудувати *Developmental State* в Україні, який характеризувався б прозорими механізмами розподілу ресурсів та контролю громадськості над політичними рішеннями уряду.

Отже, бачимо, що неоінституціоналізм робить акцент на втручаннях у прийняття політичних рішень. До того ж він пропагує аксіому раціональності, що формалізує логіку поведінки індивіда у різних ситуаціях. Ця парадигма отримала назву в політиці теорія громадського вибору, а в соціології – теорія соціального вибору. Тобто, виходить, що евалюація є соціальним вибором в тих країнах, де вона вже пройшла процес інституціоналізації.

Пропонуємо заглибитися у те, що характеризує соціальний інститут, інституціоналізацію в цілому та інституціоналізацію евалюації зокрема.

На думку російських дослідників [8, 231], інституціоналізовані соціальні зв'язки можуть бути формальними (оформлені, регулюються законом, інструкціями) та неформальними. Таким неформальним інститутом може бути дружба. Не дивлячись на те, що вона має доволі жорстку регламентацію, все ж вона не підлягає санкціям та контролю з боку держави. Що стосується формальних інститутів, вони мають одну спільну ознаку – взаємодію між суб'єктами на основі формально визначених правил, законів, регламентів, положень. Їх функціонування контролює держава, що силою влади підтримує прийнятий порядок.

При аналізі будь-якого формального соціального інституту, необхідно дослідити не тільки формально зафіксовані норми, правила, а і всю систему стандартів, морально-етичні еталони, традиції, що стійко та незмінно регулюють інституціоналізовану взаємодію. Соціальні інститути

відрізняються не лише за ступенем їх формалізованості, а й і за функціями, що їх виконують.

У зв'язку з цим виділяють такі основні інститути:

- Економічні (найбільш стійкі, підлягають жорсткій регламентації)
- Політичні (пов'язані з боротьбою за владу, її здійснення)
- Інститути культури і соціалізації (найбільш стійкі, чітко регламентовані форми взаємодії з метою закріплення, створення і розповсюдження культури, наукових знань, соціалізації молодого покоління).

На думку цих авторів, науково-соціологічний аналіз дозволяє поглибити уявлення про функції окремих інститутів. Для цього був розроблений структурно-функціональний аналіз, в сонові якого дослідження суспільства як структурно-розчленованої цілісності. В цій цілісності кожний елемент виконує відведену йому функцію, задовольняє певну проблему та приносить користь.

Найкрупнішими представниками структурного функціоналізму є американські соціологи Т.Парсонс та Р.Мертон, що продовжили традицію Е.Дюркгейма.

На думку Е.Дюркгейма та Р.Мертон, про функції інститутів судять не з того, яку мету переслідують люди, взаємодіючи з партнерами, а які наслідки та користь ця взаємодія приносить суспільству [8, 236]. Далі, для більш глибокого осмислення функцій соціальних інститутів, виділяють явні та латентні їх функції. Наприклад, явною функцією системи вищої освіти є підготовка спеціалістів вищої кваліфікації різних професій. Латентною ж є відтворення соціальної стратифікації у суспільстві. Відомо, що теорія відтворювальної функції освіти була запропонована ще П. Бурд'є у 1960-ті рр. Він констатував, що у Франції у сина вищого чиновника у 24 рази більше шансів вступити до університету, ніж у сина промислового робітника [8, 238].

«Спеціалізація інститутів органічно пов'язана із спеціалізацією норм, писаних і неписаних законів, що їх регулюють» [8, 236].

За словами дослідників, ядром соціології є пояснення функціонування інститутів [8, 215]: «Соціальні інститути – це закріплені, стійкі, самовідтворювані види соціальних взаємодій, що склалися історично; покликані задовольняти ті чи інші людські потреби».

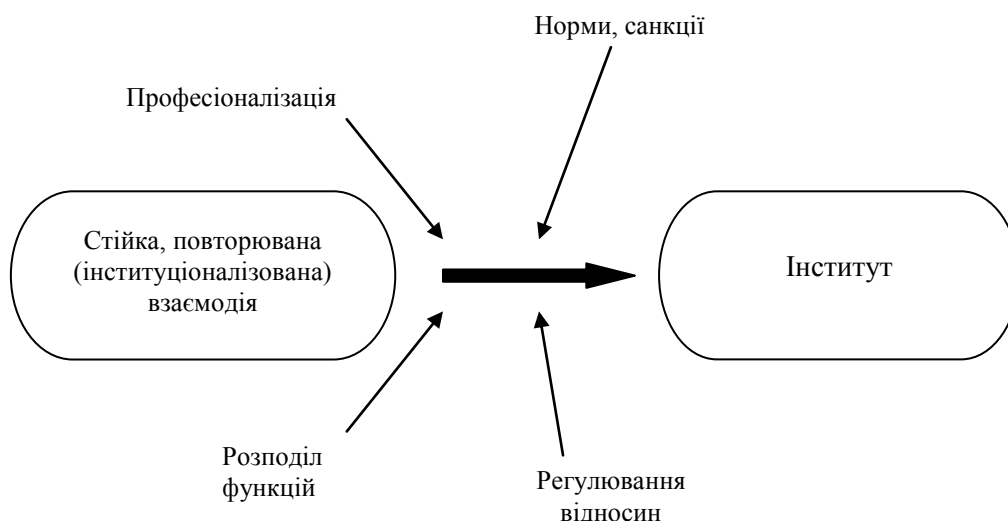
Для соціальних інститутів характерні [8, 218] (див. Мал. № 1.):

1. Чіткий розподіл функцій, прав і обов'язків учасників інституціоналізованої взаємодії.

2. Розподіл праці та професіоналізація виконання функцій (виконання певного кола обов'язків).

3. Особливий тип регламентації (соціальне регулювання взаємовідносин та деіндивідуалізація вимог до того, хто займає певну ланку у ланцюгові взаємодії).

4. Більш чіткий, раціонально обґрунтований, жорсткий і примусовий характер механізмів регуляції (наявність норм, соціального контролю, санкцій).

Мал. № 1. Характеристика соціального інституту

Якщо розглядати явище евалюації як таке, що інституціоналізується, то рівень його інституціоналізації відрізняється у різних країнах. Країни-учасниці ЄС представляють достатній рівень інституціоналізації евалюації, що має більш, ніж 10-тирічну традицію.

Наприклад, у Польщі (мова про неї йтиме пізніше) культура евалюації поширюється також завдяки викладанню її у ВНЗ. Проте не можна констатувати завершеність процесу інституціоналізації евалюації в Польщі, оскільки він ще не набув форми стійкої системи, комплексу взаємопов'язаних норм та правил. Констатуємо, що сенс поняття «евалюація» ще не визначений до кінця.

Як соціальний інститут, евалюація формується за законами інституціоналізму – в результаті постійно відтворюваних процесів, що пізніше пізнають вплив норм, санкцій, специфічної культури. Проте, найглибше розуміння цього явища приходить із застосуванням неоінституційного погляду. Саме теорія суспільного вибору найповніше розкриває гуманну та соціальну мету евалюації.

Узагальнюючи все вищесказане, доходимо висновку, що питання понятійного апарату евалюації залишається відкритим. На це вказує велика кількість існуючих на сьогодні визначень евалюації, а також її форм та типів. Ситуація ускладнюється ще й тим, що дана дисципліна знаходиться на перетині філософії, соціології, антропології, психології, педагогіки і математики. А отже, унеможлиблює формування чіткого визначення. Такий тісний дотик з іншими дисциплінами створює дуже строкатий ряд методів, проте, як уже зазначалося, на нашу думку, евалюація залишається найбільш близькою до соціології.

Найглибше розуміння цього явища приходить із застосуванням неоінституційного погляду. Саме теорія суспільного вибору найповніше розкриває гуманну та соціальну мету евалюації.

Доведена ефективність застосування евалюації у західних країнах та в РФ, вимагає від нас перегляду, аналізу ролі оцінки у світі та можливого подальшого впровадження в Україні.

Л і т е р а т у р а

1. Волков С., Андрющенко А. Соціальний аудит як механізм оптимізації управління розвитком соціальної сфери // Профспілки України. – 2008. – №4.
2. Гличев А.В., Панов В.П., Азгальдов Г.Г. Что такое качество? – Москва: Экономика, 1968.
3. Коллоквиум «Оценивание программ и политик: методология и применение»: сборник материалов / Под. ред. Д.Б. Цыганкова. – Вып. I. – Москва: 2006.
4. Корпоровіч Л. Сучасні концепції евалюації в контексті викликів регіонального розвитку // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. - Вип.6: збірник наукових праць. -Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2011.

5. Мазурик О.В., Фрескова Т.В. Соціальний аудитв системі соціального управління // Методологія, теорія та практика соціологічного аналізу сучасного суспільства: Збірник наукових праць. – Харків: ХНУ імені В.Н.Каразіна, 2008.
6. Минько Э.В., Минько А.Э., Смирнов В.П. Качество и конкурентноспособность продукции и процессов: Учеб. пособие. – Санкт-Петербург: СПбГУАП, 2005.
7. Нуреев Р.М. Теория общественного выбора. Курс лекций : учеб. пособие для вузов. – Москва: Изд. дом ГУ ВШЭ, 2005.
8. Общая социология: Учеб. пособие / Под общ. ред. проф. А.Г. Эфендиева. – Москва: ИНФРА-М, 2005.
9. Пасічник М.В. Механізми впровадження нового публічного менеджменту: досвід США / [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://212.111.203.83/ej/ej9/doc_pdf/Pasichnyk_MV.pdf
10. Питання забезпечення участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Постанова КМУ від 01.03.2006 року № 215 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1378-2004-%EF>.
11. Появление и развитие модели «нового государственного менеджмента» / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://centurion-center.narod.ru/vd3.html>.
12. Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України. Закон України від 20.03.2000 № 1602-14 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1602-14>.
13. Про державні цільові програми. Закон України від 18.03.2004 № 1621-IV. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T041621.html.
14. Про забезпечення умов для більш широкої участі громадськості у формуванні та реалізації державної політики. Указ Президента України від 31 липня 2004 року № 854 / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://mozdocs.kiev.ua/view.php?id=8969>.
15. Сачок М.В. Внесок представників американської евалюаційної школи в підвищення якості освіти // Молодые ученые Харьковщины - 2011: прогр. и материалы конф., [Харьков], 16 апр. 2011 г. / М-во образования и науки, молодежи и спорта Украины, Нар. укр. акад.; [редкол.: В. И. Астахова и др.]. – Харьков : Изд-во НУА, 2011.

16. Сачок М.В. Операціоналізація евалюаційних понять та термінів: соціологічний погляд // Міжнародний науковий форум: соціологія, психологія, педагогіка, менеджмент. – Вип. 7: збірник наукових праць. – Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова, 2011.
17. Сачок М.В. Розвиток евалюації в Україні як канал співпраці з ЄС (на прикладі Польщі) // Інноваційний розвиток суспільства за умов крос-культурних взаємодій: Збірник матеріалів IV Міжнародної науково-практичної конференції для студентів, аспірантів, науковців. – Суми: видавничо-виробниче підприємство «Мрія» ТОВ, 2011.
18. Стребкова Н.В. Оценка качества общего образования: институциональный подход : автореф. дис. к. соц. н.: 22.00.04. – Екатеринбург: 2009 / [Электронный ресурс]: Режим доступа: http://www.ceninauku.ru/page_11222.htm.
19. Alkin M.C. Evaluation Roots: Tracing Theorists' Views and Influences. - London: Sage Publ., 2004.
20. Blank R. Developing a System of Education Indicators: Selecting, Implementing, and Reporting Indicators. Educational Evaluation and Policy Analysis, 15 (1, Spring): 1993.
21. Korporowicz L. Interactive aspects of evaluation process: between analysis and animation of social change // Evaluation in the Making. Contexts and Methods / Edited by Haber A., Szalaj M. – Warszawa: Polish Agency for Enterprise Development, 2009.
22. Kosloski K. Evaluation research // Encyclopedia of Sociology. Second Edition. Vol. 2 / Edited by Borgatta F.E.
23. Scriven M. Evaluation Thesaurus, fourth ed. Newbury Park, Calif.: Sage, 1991.
24. Selected Comments to the Standards for Evaluation of the German Evaluation Society Selected Comments to the Standards for Evaluation of the German Evaluation Society / [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.degeval.de>

M. Sachok. Theoretical methodological basis of evaluation study in sociological knowledge system.

The article deals with review of main evaluation approaches. It is tried to outline sociological component of evaluation and discover its appropriate term.

Key words: *evaluation, assessment, audit, quality, institutionalism, neoinstitutionalism, qualimetrics.*